Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Kosti Honkanen

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

HE 187/2016 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

1. PUOLUSTUSVOIMIEN TURVAAMISTEHTÄVÄT

1.1 Perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 67/2016 vp.)

Yleinen järjestys ja turvallisuus

Perustuslakivaliokunta painottaa lausunnossaan, että poliisilla on perusoikeuksiin kajoamista sisältävien valtuuksien käyttöön erityinen koulutus ja kokemus. Tämän vuoksi puolustusvaliokunnan tulisi vielä harkita, onko ehdotetulle sääntelylle riittäviä perusteita ja päästäisiinkö esitykseen tavoitteisiin riittävästi sellaisilla toteuttamisvaihtoehdoilla, jotka säilyttäisivät yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitotehtävät yleisillä alueilla ja paikoilla nykyiseen tapaan lähtökohtaisesti poliisilla.

Kuten hallituksen esityksessä on tuotu esiin, virka-apuun perustuvaa turvaamistehtävien suorittamista ei ole nähty toimivaksi tai perustelluksi. Voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista sitä, että puolustusvoimat pyytäisivät poliisilta virka-apua turvaamistehtäviin liittyen. Turvaamistehtäviä, henkilösuojaustehtäviä ja puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten suojaamistehtäviä, voidaan katsoa olevan määrällisesti paljon, jolloin toisen viranomaisen resurssien käyttäminen tällaiseen ei olisi perusteltua. Lisäksi poliisilla on henkilösuojaustehtävässä mahdollisuus puolustusvoimien tekemän ennakkoilmoituksen perusteella aina mahdollisuus suorittaa tehtävä itsenäisesti ja kaikissa tapauksissa poliisilla on oikeus ottaa turvaamistehtävän yleisjohto itselleen, vaikka tehtävän suorittaisivatkin puolustusvoimien turvamiehet.

Jos poliisi ei suorita itsenäisesti turvaamistehtävää taikka ota tehtävän yleisjohtoa itselleen, voi poliisi edelleen rajoittaa turvamiehen toimivaltuuksia tilanteen niin vaatiessa. Lievimmillään poliisin rajoittaessa toimivaltuuksia, turvamiehellä ei olisi käytössään esimerkiksi erityisiä voimankäyttövälineitä.

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ei ole kyse yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä eikä hallituksen esityksen tarkoituksena ole puuttua näihin tehtäviin. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitotehtävät yleisillä alueilla säilyisivät edelleen nykyiseen tapaan lähtökohtaisesti poliisilla.

Hallituksen esityksessä esitetyt järjestelyt olisivat näin ollen lähellä virka-apu -tyyppistä tilannetta, joka olisi kuitenkin puolustusvoimalähtöistä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31, 00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besökadress
Street Address
Eteläinen Makasiinikatu 8 A
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
(09) 16001
Internat. +358 9 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 1608 8244
Internat. +358 9 1608 8244

Sähköposti, internet
E-Post, internet
E-Mail, internet
puolustusministerio@plm.vn.fi
Www.defmin.fi

Turvaamistehtävissä noudatettavat yleiset periaatteet

Perustuslakivaliokunta on esittänyt lausunnossaan, että lainsäädäntöön lisättäisiin turvaamistehtävässä noudatettavat yleiset periaatteet. Koska näitä periaatteita ei ole puolustusvoimia koskevassa lainsäädännössä puolustusvoimien normaalista toiminnasta johtuen ja toiminnan tapahtuessa normaalitilanteessa puolustusvoimien hallitsemilla alueilla, hallituksen esitykseen esitettään lisättäväksi uusi pykälä. Uudessa 18 b §:ssä säädettäisiin kaikista yleisistä turvaamistehtävässä noudatettavista periaatteista. Uuden pykälän myötä hallituksen esityksen 18 b § muuttuisi 18 c §:ksi ja hallituksen esityksen 18 c § muuttuisi 18 d §:ksi

Johtolause ja pykäläehdotus:

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 23 § sekä

lisätään 15 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 509/2013 ja 932/2015, uusi 8 momentti ja lakiin uusi 18 a — 18 d, 22 a, 22 b §, 23 b ja 23 c § seuraavasti:

18 b §

Turvaamistehtävässä noudatettavat periaatteet

Turvaamistehtävien suorittamisessa on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen. Turvaamistehtävä tulee pyrkiä suorittamaan ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin.

Turvaamistehtävässä suoritettavien toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden.

Turvamiehen toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin välttämätöntä turvaamistehtävän suorittamiseksi.

Turvamies saa käyttää toimivaltuuttaan vain säädettyyn tarkoitukseen.

Yksityiskohtaiset perustelut

18 b §. Turvaamistehtävässä noudatettavat periaatteet. Pykälässä säädettäisiin turvaamistehtävissä noudatettavista periaatteista. Puolustusvoimia koskevassa lainsäädännössä ei ole katsottu olevan tarpeen säätää toimintaa koskevista yleisistä periaatteista, sillä puolustusvoimien toiminta on rajoittunut normaalioloissa puolustusvoimien hallinnassa oleville alueille.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Pykälän periaatteet vastaisivat asiallisesti poliisilaissa ja rajavartiolaissa säädettyjä periaatteita. Perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen periaatteesta ei kuitenkaan olisi erillistä säännöstä, sillä viranomaisen velvollisuus perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen tulee suoraan perustuslaista ja Suomea sitovista kansainvälisistä perusoikeus- ja ihmisoikeusvelvoitteista samoin kuin ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisukäytännöstä. Muuten periaate säännökset ovat omiaan edistämään perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamista puolustusvoimissa turvaamistehtävien suorittamisessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asiallisuuden. puolueettomuuden ja sovinnollisuuden periaatteesta. Turvaamistehtävissä olisi toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä tasa-arvoistan kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen. Momentti vastaisi asiallisesti poliisilain 2 §:n 1 momentin säännöstä. Vaatimus korostaisi perusoikeuksien huomioon ottamista puolustusvoimien turvaamistehtävien hoitamisessa.

Momentti sisältäisi myös toimintaa ohjaava periaate pyrkiä ylläpitämään rajaturvallisuutta ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin. Turvamiehen tulee tehtävissään toimia niin, että ketään ei aseteta ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin suhteellisuusperiaatteesta. Välttämätöntä suurempi yksilön oikeuksiin puuttuminen ja välttämätöntä suuremman haitan tai vahingon aiheuttaminen kenellekään olisi kiellettyä. Turvamiehen toimenpiteiden tulisi aina olla perusteltuja suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin. Säännös vastaisi poliisilain 3 §:ää.

Toimenpiteiden olisi oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden.

Turvamiehen toimenpiteiden olisi oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin. Toimenpiteen kohteena olevalla henkilöllä tarkoitettaisiin henkilöä, jonka oikeuspiiriin turvamies toimenpiteellään rajoittavasti puuttuu. Tässä yhteydessä on syytä korostaa sitä, että suhteellisuusperiaatteen soveltaminen voi myös johtaa toimenpiteestä luopumiseen. Momentissa olevan maininta tehtävän vaarallisuudesta liittyisi erityisesti vastustamiseen, jota turvaamistehtävän suorittamisessa kohdataan tai mahdollisesti tullaan kohtaamaan. Perusteella olisi liityntä etenkin X §:ssä säädettävään voimakeinojen käyttöön. Joissakin tilanteissa saatettaisiin jo perustellusti ennakoida, että toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytyminen voisi vaarantaa turvamiehen työturvallisuuden, mikä voidaan siten ottaa huomioon käytettävän keinon valinnassa. Toisaalta vaarallisuus ei välttämättä liity henkilön käyttäytymiseen, vaan voi koskea toimenpiteen suorittamisolosuhteita muutenkin.

Myös momentissa mainittu henkilön käyttäytyminen voisi liittyä turvamiehen työturvallisuuteen. Mutta kysymys ei olisi pelkästään käyttäytymiseen liittyvästä vaaran aiheuttamisesta, vaan henkilön käyttäytymisestä muutenkin. Huomioon voisivat tulla otetuiksi esimerkiksi näkökohdat, jotka liittyvät siihen, miten henkilön noudattaa turvamiehen antamia käskyjä tai kehotuksia tai miten yhteistyökykyisesti hän suhtautuu laista joh-

dettavissa oleviin velvollisuuksiinsa. Esimerkiksi pelkkä henkilön yhteistyöhaluttomuus ja kielteinen suhtautuminen turvamieheen eivät sinällään saa olla toimivaltuuden käytölle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vähimmän haitan periaatteesta. Momentin mukaan turvamiehen toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saisi puuttua enempää eikä kenellekään saisi aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Momentti vastaisi asiallisesti poliisilain 4 §:ää ja rajavartiolain 7 §:ää.

Pykälän 4 momentti sisältäisi tarkoitussidonnaisuuden periaatteen. Säännöksen mukaan turvamies saisi käyttää toimivaltuuttaan ainoastaan säädettyyn tarkoitukseen. Viranomaisen toimivallan tulee aina perustua nimenomaiseen säännökseen. Puututtaessa yksilön oikeuksiin tai velvollisuuksiin säännöksen tulee olla laissa. Tarkoitussidonnaisuuden periaate koskisi puolustusvoimien turvaamistehtäviä.

Toimivaltuudet henkilösuojaustehtävässä ja sotilaan, sotilasesimiehen ja turvamiehen voimankäyttö

Perustuslakivaliokunta on pitänyt jossain määrin kyseenalaisien välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimusten kannalta lakiehdotuksen 22 a §:n 2 momenttia sekä 23 §:n 1 momenttia.

Kyseisiin lainkohtiin ehdotetaan seuraavat lisäykset:

22 a §

Toimivaltuudet henkilösuojaustehtävässä

— —

Turvamiehellä on oikeus jo aloitetun tai välittömästi odotettavissa olevan henkilösuojaustehtävän kohteena olevan henkilön henkeen, ruumiilliseen koskemattomuuteen, vapauteen, varallisuuteen tai kotirauhaan kohdistuvan hyökkäyksen torjumiseksi käyttää sellaisia voimakeinoja, joita voidaan pitää kokonaisuutena arvioiden puolustettavina, kun otetaan huomioon kohteen turvallisuus, virkatehtävän laatu ja vastarinnan vaarallisuus. Voimakeinoja on käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka kuin se on välttämättä tarpeen laissa säädetyn virkatehtävän suorittamiseksi.

23 §

Sotilaan, sotilasesimiehen ja turvamiehen voimankäyttö

Vartio- tai päivystystehtävää suorittavalla, rikoslain 45 luvun 27 §:ssä tarkoitetulla sotilaalla sekä turvaamistehtävää suorittavalla turvamiehellä on vastarintaa kohdatessaan oikeus käyttää vastarinnan murtamiseksi sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon joukon tai vartioitavan kohteen tai alueen turvallisuus, virka- tai palvelustehtävän laatu ja vastarinnan vaarallisuus. Edellä mainituin edellytyksin vartiomiehellä ja turvamiehellä on oikeus voimakeinojen käyttöön myös, kun joku hänen pysähtymiskäskystään huolimatta lähestyy vartioitavaa kohdetta tai aluetta, jonne tuleminen on kielletty. Voimakeinoja on käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka kuin se on välttämättä tarpeen laissa säädetyn virkatehtävän suorittamiseksi.

— —

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Yksityiskohtaiset perustelut lisäysten osalta

22 a §. *Toimivaltuudet henkilösuojaustehtävässä.* Pykälän 2 momentin viimeisen virkkeen mukaan voimakeinoja olisi käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka kuin se olisi välttämättä tarpeen henkilösuojaustehtävän suorittamiseksi. Virke sisältäisi näin ollen myös lievimmän keinon periaatetta ilmentävän vaatimuksen.

23 §. *Sotilaan, sotilasesimiehen ja turvamiehen voimankäyttö.* Pykälän 1 momentin viimeisen virkkeen mukaan voimakeinoja olisi käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka kuin se olisi välttämättä tarpeen henkilösuojaustehtävän suorittamiseksi. Virke sisältäisi näin ollen myös lievimmän keinon periaatetta ilmentävän vaatimuksen.

Yhteistoiminta poliisin kanssa

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että hallituksen esityksen 1 lakiehdotuksen 18 b §:n 3 momentissa puolustusvoimat sopii yhteistoiminnassa poliisin kanssa ampuma-aseen käyttöön yleisellä paikalla liittyvistä menettelyistä. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että sääntelyä olisi täsmennettävä.

Puheena olevassa sääntelyssä on poliisin kanssa tehtävästä yhteistyöstä yleisellä paikalla sovellettavista menettelyistä ampuma-aseen käyttöön liittyen. Sääntelyn tarkoituksen on varmistaa se, että puolustusvoimien menettelyt vastaavat poliisin vastaavia, sillä poliisilla on paras osaaminen yleisellä paikalla toimimisesta voimankeinoihin liittyen. Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 23 c §:ään sisältyy ampuma-aseen käyttöä koskeva säännösehdotus.

Edellä sanotusta johtuen 18 b §:n 3 momenttiin ehdotetaan seuraava muutos

18 b §

Turvaamistehtäviin liittyvä yhteistyö poliisin kanssa

— —

Puolustusvoimat sopii yhteistoiminnassa poliisin kanssa ampuma-aseella ampumista, sen käytöstä varoittamista ja sillä uhkaamista koskevista menettelyistä yleisellä paikalla.

Yksityiskohtaiset perustelut 3 momentin osalta:

18 b §. *Turvaamistehtäviin liittyvä yhteistyö poliisin kanssa.* Pykälän 3 momentin mukaan Puolustusvoimat sopisivat yhteistoiminnassa poliisin kanssa 23 c §:n 2 momentissa tarkoitetun ampuma-aseella ampumista, sen käytöstä varoittamista ja sillä uhkaamista koskevista menettelyistä yleisellä paikalla.

Momentissa olisi kyse yleisellä paikalla sovellettavista käytännön menettelytavoista ampuma-aseen käyttöön liittyen. Säännöksellä varmistettaisiin se, että Puolustusvoimien turvamiehet eivät toimisi ampuma-aseen käyttöön liittyen eri tavoin kuin poliisi. Käytännössä Puolustusvoimien turvamiesten koulutus vastaisi poliisin koulutusta vastaavien tehtävien osalta. Puolustusvoimien on muutenkin otettava huomioon ampuma-aseen käyttöä yleisellä paikalla koskevat käytännöt.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Poliisilla on vakiintuneet menettelytavat ampuma-aseen käytöstä sekä siihen liittyvästä laillisuusvalvonnasta, mikä olisi otettava huomioon myös Puolustusvoimien ampuma-aseen käyttöä koskevassa koulutuksessa. Poliisilla on riittävä kokemus ja osaaminen ampuma-aseenkäytöstä yleisellä paikalla. Lisäksi turvaamistehtävän johtajalla olisi oltava riittävä kokemus ja koulutus ampuma-aseen käyttämisestä yleisellä paikalla. Puolustusvoimien olisi poliisin kanssa erikseen sovittava tarkemmista yleisellä paikalla ampuma-aseen käyttöön sovellettavista yleisistä menettelyistä, käytännöistä ja periaatteista, joidenka nojalla turvaamistehtävien kohdalla ampuma-asetta voitaisiin käyttää.

1.2 Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus on lausunnossaan ottanut huomioon kattavasti puolustusvoimien turvaamistehtäviin liittyvät seikat. Lausunnossa todetaan, että puolustusvoimien turvaamistehtävät parantavat uhkiin varautumista uhkatilanteen noustessa liukuvalla asteikolla.

Lakiehdotuksen valmisteluvaiheessa on pyritty ottamaan poliisin tehtävänä oleva yleinen järjestys ja turvallisuus huomioon niin, että puolustusvoimien turvaamistehtävät pysyisivät niistä erillään. Yhteistyö poliin kanssa on pyritty varmistamaan turvaamistehtävien jokaisessa vaiheessa turvaamistehtävien suunnittelusta lähtien. Puolustusvoimien on ilmoitettava aina ennakolta poliisille tulevasta turvaamistehtävästä. Tämän jälkeen, jos kyse on henkilösuojaustehtävästä, poliisi voi ottaa henkilön suojaamisen hoitaakseen. Jos poliisi ei itsenäisesti hoida puolustusvoimien kansainvälisen vieraan tai puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvan suojaamista, poliisi voi ottaa tehtävän yleisjohdon niin henkilösuojauksessa kuin puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten suojaamisessa ja tehtävän suorittavana tahona on tällöin puolustusvoimien turvamies. Jos poliisi ei ota yleisjohtoa, puolustusvoimat voi suorittaa turvaamistehtävän itsenäisesti ja poliisi voi rajoittaa tehtävässä käytettäviä toimivaltuuksia.

Viimeisessä vaiheessa, jos puolustusvoimien turvamies joutuisi aloittamaan toimivaltuuksien käytön, asian hoito olisi mahdollisimman pian siirrettävä poliisin hoidettavaksi.

Turvaamistehtävien suunnitteluvaiheessa poliisilla on oikeus ottaa henkilösuojaustehtävän edellyttämät toimenpiteet hoitaakseen, kaikissa turvaamistehtävissä turvaamistehtävien suorittamisen yleisjohto sekä rajoittaa turvamiehen käyttämiä toimivaltuuksia tarvittavaan.

Edellä kuvattua järjestelyä voidaan pitää perusteltuna myös jo senkin takia, että tällä hetkellä ainoastaan poliisilla on riittävä koulutus ja kokemus itsenäisesti käyttää perusoikeuksia rajoittavia toimivaltuuksia yleisellä alueella.

Kuten poliisihallituksen lausunnossa todetaan, turvallisuustilanne voi muuttua nopeasti. Laajimmillaan puolustusvoimien turvaamistehtävien toimivaltuudet tulisivat todennäköisesti käytettäviksi valmiuden tehostamisen ja kohottamisen tilanteissa.

Normaalitilassa puolustusvoimien turvamiehen käytössä olevan toimivaltuudet turvaamistehtävässä voisivat toisaalta olla myös erittäin vähäiset, jos poliisi niitä päättää rajoittaa.

Toimivaltuudet puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuuden suojaamisessa

Poliisihallitus on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että lakiehdotuksen 22 b §:n toimivaltuuksilla voidaan sulkea ja eristää alue. Jos puolustusvoimien turvamies ky-

seistä toimivaltuuttaan käyttäisi, tulisi turvamies myös valvoneeksi yleistä järjestystä ja turvallisuutta tällaisella alueella.

Lakiehdotuksen valmisteluvaiheessa on lähdetty siitä, että poliisin yksinomaisena tehtävänä on yleinen järjestys ja turvallisuus. Puheena olevassa lainkohdan lähtökohtana on se, että niissä poikkeuksellisissa tapauksissa, kun toimivaltuutta olisi käytettävä, alueen eristäminen ja tyhjentäminen tapahtuu suojattavan kuljetuksen välittömässä läheisyydessä. Tilanne voisi tulla kyseeseen esimerkiksi maantiellä kuljetuksen pysähtyessä ja yleisvaarallinen kuljetus olisi suojattava alue eristämällä ja tyhjentämällä. Taajama-alueella kyseessä saattaisi olla esimerkiksi sotilasparaatiin liittyvän rynnäkkökiväärien kuljettamiseen käytettävän ajoneuvon välittömän läheisyyden eristäminen ja siitä huolehtiminen, ettei tälle alueelle pääse asiattomia henkilöitä.

Poliisihallitus esittää lausunnossaan, että lakiehdotuksen 22 b §:n 1 ja 2 momentin loppuun tulisi lisätä maininta poliisin mahdollisuudesta rajoittaa toimivaltuuksien käyttöä.

Kyseisiin lainkohtiin esitettään seuraavat muutokset

22 b §

Toimivaltuudet puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuuden suojaamisessa

Turvamiehellä on oikeus puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen välittömässä läheisyydessä eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista siellä, jos se on välttämätöntä erityisen omaisuuden koskemattomuuden suojaamiseksi, jollei päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita.

Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen suojaamistehtävässä turvamiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi puolustusvoimien erityiseen omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja voi rajoittaa tässä momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia.

— —

Yksityiskohtaiset perustelut lisäysten osalta.

22 b §. *Toimivaltuudet puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuuden suojaamisessa.* Pykälän 1 momentin viimeisen lauseen mukaan poliisin päällystöön kuuluvalla poliisimiehellä tai poliisin kenttäjohtajalla olisi oikeus rajoittaa momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia. Rajoitusmahdollisuus täydentäisi puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten suojaamiseen liittyvää yhteistyötä poliisin kanssa henkilösuojausta vastaavasti.

Pykälän 2 momentissa, pykälän 1 momenttia vastaavasti, olisi poliisin päällystöön kuuluvalla poliisimiehellä sekä poliisin kenttäjohtajalla mahdollisuus rajoittaa momentissa tarkoitettujen toimivaltuuksien käyttämistä.

1.3 Oikeusministeriön lausunto

Oikeusministeriön kiinnittää huomiota turvaamistehtävien osalta siihen, että turvaamistehtävien suorittamista pitäisi kehittää virka-avun kautta.

Kuten aiemmin perustuslakivaliokunnan lausunnon osalta on todettu, virka-apu -perusteista rakennetta ei ole pidetty toimivana vaihtoehtona turvaamistehtävien osalta. Käsiteltävänä olevaa lakiehdotusta on pyritty valmisteluvaiheessa viemään lähelle virka-apua, niin että turvaamistehtävän suorittamisen tarve olisi lähtöisin puolustusvoimista. Puolustusvoimien on aina ennakkoon ilmoitettava poliisille turvaamistehtävästä. Tämän jälkeen poliisi voi henkilösuojaustehtävässä ottaa henkilösuojauksen edellyttämät toimet suoritettavakseen.

Kaikissa lakiehdotuksen tapauksissa poliisi voisi ottaa turvaamistehtävän yleisjohdon itselleen, ja jos turvaamistehtävän suorittaminen päätetään jättää puolustusvoimille, puolustusvoimien toimivaltuuksia voidaan rajoittaa.

Oikeusministeriön viittaa lausunnossaan yleisperustelujen viimeiseen kappaleeseen. Kappale liittyy kuitenkin puolustusvoimien erityissuojattaviin kohteisiin ja niiden viranomaistarkastuksiin.

Turvaamistehtäviin liittyvä yhteistoiminta poliisin kanssa

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että lakiehdotuksen 18 b §:n 3 momentissa, että ampuma-aseen käyttöön yleisellä paikalla liittyvistä menettelyistä ei voida päättää viranomaisten välisellä sopimisella. Kyseistä säännöstä on käsitelty myös perustuslakivaliokunnan lausunnossa ja sitä ehdotetaan tarkennettavaksi perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti.

Edellä tarkoitetun momentin tarkoituksena on ollut varmistaa se, että turvamiehen ja poliisin käytännöt ampuma-aseen käytössä yleisellä alueella vastaisivat toisiaan. Ampuma-aseen käytöstä on erikseen säädetty lakiehdotuksen 23 c §:ssä poliisilakia, rajavartiolakia ja tullilakia vastaavasti.

Voimankäyttövälineitä koskevasta koulutuksesta annettaisiin tarkemmat säännökset puolustusministeriön asetuksella lakiehdotuksen 18 a §:n mukaan.

Edellä sanotusta johtuen 18 a §:n 5 momenttiin ehdotetaan tarkennuksia. Puolustusministeriön asetuksella olisi tarkoituksen mukaista antaa tarkempia säännöksiä turvamiehen erityisestä koulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta ja oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä.

Edellä tarkoitettuihin lainkohtiin esitetään seuraavat muutokset:

18 a §

Puolustusvoimien turvaamistehtävät

— —

Puolustusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen erityisestä koulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä ja voimakeinojen käytön valvonnasta sekä turvaamistehtävän johtajan kelpoisuusvaatimuksista.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Yksityiskohtaiset perustelut muutoksen osalta.

18 a §. *Puolustusvoimien turvaamistehtävät.* Pykälän 5 momentin mukaan puolustusministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset turvamiehen erityisestä koulutuksesta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä ja voimakeinojen käytön valvonnasta sekä turvaamistehtävän johtajan kelpoisuusvaatimuksista. Asetuksella säädettävät asiat vastaisivat asiallisesti, mitä poliisimieheltä ja rajavartiomieheltä vastaavassa tilanteessa vaadittaisiin.

Turvamiehillä olisi oikeus käyttää yleisellä alueella voimakeinoja. Puolustusministeriön asetuksella säädettäisiin momentissa tarkemmin määritellyistä asioista. Voimankeinojen käytön tilanteiden ohjeistus jäisi puolustusvoimien sisäisten määräysten varaan, joidenka olisi tarkoituksen mukaista vastata poliisin vastaavia määräyksiä ja toimintatapoja yleisellä alueella kyseisiä toimivaltuuksia käytettäessä.

Voiman käytön valvonnan olisi asetuksessa asiallisesti vastattava muiden yleisellä paikalla voimakeinoja käyttävien viranomaisten toimintatapoja.

1.4 Pardian lausunto

Palkansaajajärjestö Pardia kiinnittää huomiota lausunnossaan lakiehdotuksen 22 a §:n henkilösuojaustehtävää suorittavan turvamiehen toimivaltuuksien osalta siihen, että niistä puuttuu oikeus ottaa henkilö kiinni.

Lakiehdotuksessa on pyritty pitämään puolustusvoimien turvaamistehtävän mahdollisimman erillään yleisen järjestyksen ja turvaamisten tehtävistä, jotka kuuluvat poliisille. Henkilösuojaustehtävässä käytössä oleva toimivaltuuden tarkoituksena on ennen kaikkea suojattavana olevan kohteen suojaaminen, joka toteutetaan ensisijaisesti niin, että sivullisten koskemattomuuteen ei puututa. Lisäksi turvamiehen on välittömästi oltava yhteydessä poliisiin, jos turvamies joutuu käyttämään toimivaltuuttaan.

Turvamiehellä on kuitenkin käytössää pakkokeinolain 2 luvun 2 §:n yleinen kiinniotto-oikeus, jos turvamies joutuu käyttämään toimivaltuuttaan. Pykälän 1 momentin mukaan jokainen saa ottaa kiinni verekseltään tai pakenemasta tavatun rikoksesta epäillyn, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai riko on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos.

Yleisen kiinniotto-oikeus voisi tulla kyseeseen tilanteessa, jossa olisi hyökännyt suojattavaa kohdetta tai turvamiestä vastaan. Pakkokeinolain 2 luvun 2 §:ssä luetellut teot ovat sellaisia, että niiden täyttymisen voidaan katsoa olevan käsillä turvamiehen ryhtyessä käyttämään toimivaltuuksiaan henkilösuojaustehtävässä.

Pakkokeinolain 2 luvun 2 §:n 3 momentissa säädetään, että kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisimiehelle.

2. MAANPUOLUSTUKSEN KANNALTA ERITYISSUOJATTAVAT KOHTEET

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan lakiehdotuksen 15 §:n 8 momentin osalta, että asetuksenantovaltuus on väljä, eikä säännöksessä vaikuta olevan sellaisia säännöksiä, joita tarkempia säännöksiä annettaisiin asetuksella.

Esteitä sille, että asetuksenantovaltuutta tarkennettaisiin, ei ole.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Perustuslakivaliokunta katsoo myös, että asetuksenantovaltuus tulisi olla valtioneuvostolla. Esteitä sille, että kyseessä olisi valtioneuvoston asetuksenantovaltuus, ei ole.

Puheena olevaan pykälään esitetään muutettavaksi seuraavasti:

15 §

Liikkumista koskevat kiellot ja rajoitukset

— —

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavien kohteiden määritelmästä, niihin pääsyn rajoittamisesta sekä niiden salassapidosta.

Yksityiskohtaiset perustelut muutoksen osalta

15 §. Liikkumista koskevat kiellot ja rajoitukset. Pykälään lisättäisiin uusi 8 momentti, jossa säädettäisiin maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavista kohteista. Kohteiden määritelmästä, niiden tarkastamisesta puolustushallinnossa, niihin pääsyn rajoittamisesta ja niiden salassapidosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavat kohteet sijaitsevat puolustusvoimien alueilla, joille pääsyä rajoitetaan jo voimassa olevan puolustusvoimista annetun lain 15 §:n nojalla. Maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavat kohteet saattavat kuitenkin olla erityislainsäädännön nojalla toisen viranomaisen tarkastustoimivallan alaisia. Näissä laeissa on säädetty puolustusvoimille yleisistä säännöksistä poikkeuksia. Kohteiden määrittelyä puolustusvoimien sisäisellä määräyksellä ei voida pitää tarkoituksen mukaisena. Lisäksi kohteisiin sovellettavista menettelyistä säädettäisiin puolustusministeriön asetuksella viranomaistarkastusten selkeyttämiseksi.

Maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavia kohteita olisivat etenkin maanpuolustukselle keskeiset valtakunnalliset tiedustelu-, valvonta-, johtamis-, viesti-, sähkö-, tietoliikenne-, ase- ja huoltojärjestelmät sekä niiden osat, rakenteet ja tilat, joiden paljastuminen tai tuhoutuminen aiheuttaisi merkittävää vahinkoa maanpuolustukselle tai puolustushallinnolle, ja joihin pääsyä tai joista viranomaisille annettavia tietoja olisi turvallisuussyistä tarpeen rajoittaa.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin myös rajoittaa sitä, ketkä pääsevät maanpuolustuksen kannalta erityissuojattaviin kohteisiin. Vaikka kohteet sijaitsevat puolustusvoimien alueella, voi tietyissä tapauksissa olla vielä erikseen tarpeen säätää siitä, keillä on pääsy kohteisiin ja kuka päättää kohteeseen pääsystä. Tilanne voi tulla esille esimerkiksi kansainvälisten vierailuiden yhteydessä.

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin myös maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavien kohteiden salassapidosta tarkempia säännöksiä.

Nimenomaiset poikkeukset yleisistä viranomaistarkastuksista olisi edelleen säädetty maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavaa kohdetta koskevissa yleislaeissa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi